

RAHVUSVAHELINE ZOOSEMIOOTIKA KONVERENTS

4.–8. aprillini toimus Tartus TÜ semiootika osakonna ja Eesti Semiootika Seltsi korraldusel rahvusvaheline konverents „Zoosemiootika ja loomade representatsioonid”. Tegu oli teadaolevalt esimese zoosemiootikale pühendatud konverentsiga maailmas. Konverentsi töökeeleks oli inglise keel. Enam kui kuuskümmend ettekannet oli jaotatud temaatilistesse plokkidesse, mis liigendasid tiheda programmi üldteoreetiliseks, loodusteaduslikuks ja kultuuri-teaduslikuks osaks. Otseselt keele- ja kirjandusuurijatele olid suunatud ettekanded sektsioonides „Loomad kirjanduses” ning „Kultuurilised ja antropoloogilised perspektiivid”, samuti ümarlauadiskussioon „Loomad ja ökokriitika” ning 6. aprilli plenaarettekanne „Attenborough, kolonialism ja inglise loodusfilmide traditsioon” maailma ühelt juhtvalt postkolonialismi teoreetikult Graham Hugganilt (Leedsi Ülikool). Teisteks plenaarainesinejateks olid kognitiivtoloog Colin Allen, biosemiootik Jesper Hoffmeyer ning muusika-teadlane David Rothenberg.

Rahvusvaheliselt tuntud kirjandusuurijatest esinesid konverentsil Anne Milne (Guelphi Ülikool, Kanada), kes rääkis metsloomade kujutamisest äärealade esindajatena XVIII sajandi briti luules, ning Wendy Wheeler (Londoni Metropoli Ülikool), kes analüüsis semiootilises võtmes briti nüüdiskirjaniku A. S. Byatti teost „Inglid ja putukad”. Loomavõrdlustest solvangväljendites kõneles semiootik Dagmar Schmauks (Berliini Tehnikaülikool). Üldisematel kirjandusteemadel pidasid ettekanded

Laura Byrne (Londoni Metropoli Ülikool) meelelisest teadmisest H. D. Lawrence'i loomingus, Killian Quigley (Vanderbilti Ülikool) imperialistlikust looduse ümbertegemisest briti XVIII sajandi merekirjanduse näitel ning Tobias Menely (Miami Ülikool) *georgica*-traditsiooni avaldumisest XVIII sajandi briti luules.

Rõõmustavalt palju osales konverentsil noorema põlvkonna uurijaid Soomest; käsitletavateks teemadeks loomade kujutamine fantaasiakirjanduses (Sandra Grötsch, Oulu Ülikool; Maria Laakso, Tampere Ülikool), elulugudes (Taija Kaarlenkaski, Ida-Soomme Ülikool) ning luules (Karoliina Lummaa, Turu Ülikool). Huvitavad olid ettekanded lammaste kujutamisest XX sajandi Jaapani kirjanduses (Maki Eguchi, Tsukuba Ülikool) ning Jaapani ja USA vaalapüügikultuuri erinevuste kajastumisest kirjasõnas (Jesse Bia, Oxfordi Ülikool). Mitmed ettekanded sektsioonis „Loomad kirjanduses” käsitlesid putukatega seotud teemasid: Larissa Budde (Siegeni Ülikool) analüüsis putukalaadsete tulnukate abil loodavaid tähendusi ulmefilmides ning Adam Dodd (Oslo Ülikool) käsitles kultuuriloolise troobi „putukate maailm” kujunemist entomoloogia populariseerimise tulemusena. Kadri Tüür (Tartu Ülikool) rääkis inimese ja kala vahelisest kommunikatsioonist eesti looduskirjanduse näitel. Eesti uurijatest esinesid konverentsil ettekannetega veel semiootikud Kalevi Kull, Timo Maran, Aleksei Turovski, etnoloog Art Leete ning semiootika osakonna kraadiõppu-

rid Morten Tønnessen, Renata Sõukand, Nelly Mäekivi, Riin Magnus, Silver Rattasepp.

Konverentsi kava ja teesikogumik on võrgus kättesaadavad aadressil http://www.ut.ee/SOSE/conference/2011_zoo-semiotics/index.html. Konverentsi toetasid Euroopa Liidu Struktuurifondid, Tartu Ülikooli filosoofia ja semiootika

instituut, Eesti Teadusfond (grant nr 7790) ja Hasartmängumaksunõukogu.

Valik konverentsiettekandeid avaldatakse rahvusvahelises semiootikaajakirjas *Semiotica* ning Rodopi kirjastuse sarjas „Nature, Culture and Literature” ilmuvast artiklikogumikus.

KADRI TÕÜR

10. RAKENDUSLINGVISTIKA KEVADKONVERENTS

Järjekordne rakenduslingvistika kevadkonverents toimus 28.–29. aprillil 2011 Tallinnas Eesti Keele Instituudis ja Tallinna Ülikoolis.

Konverentsi esimese päeva plenaarettekanded andsid omavahel iseäralikult haakuvat etnolingvistilise pildi meie kahe naabruskeele, ühe väga väikese ja ühe väga suure elujõust. Riho Grünthal (Helsingi Ülikool) kõneles keeleidentiteedi lagunemisest ja ülesehitamisest vepsa keele näitel (vt ka Sirp 10. VI 2011), rõhutades, et väikseid keeli on maailmas palju rohkem kui suuri, aga kas keelt pidada väikseks või suureks, sõltub eelkõige (moodsa) keelekeskkonna olemasolust ja elujõust, sh kõnelejate võimalusest ja julgusest oma keelt kasutada. Eesti keel on selles mõttelikus suur keel. Vepsa keele vahetamine vene keele vastu algas juba paarkümmend aastat tagasi, seda pole suudetud ega püütudki peatada. Martin Ehala (Tartu Ülikool) ettekanne käsitles vene keele elujõudu Baltimaades, toetudes aastatel 2008–2010 toimunud ulatusliku kvantitatiivuuringu tulemustele sellele osale, mis puudutab vene keele kasutamist, selle kasutamise taju ja hoiakuid vene keele suhtes Baltimaades. Uuringus osales umbes 1000 isikut igast Balti riigist, eesmärgiks oli saada andmeid nende riikide kaheksa etnilise rühma – eestlaste, Eesti venekeelsete, lätlaste, Läti venekeelsete, latgalite, leedulaste, Leedu

venekeelsete ja poolakate – keelehoiakute kohta. Esineja analüüsis venekeelsete rühmade liikmete hinnanguid oma vene keele kasutamise kohta erinevates suhtlusvaldkondades. Uuringu andmed kinnitasid, et Eestis on etnilised rühmad segregeerunud kui Lätis. Eesti venekeelsetest (keda on 29%) osaleb eesti kultuurielus ca 30%. Läti venekeelsed (33%) tarbivad läti meediat ja kultuuri rohkem kui Eesti omad. Leedus, kus venekeelseid kõige vähem (8%), osaleb umbes 60% leedu kultuuris. Kakskeelset suhtlemist on Eestis ja Leedus umbes ühepalju, aga märgatavalt vähem kui Lätis.

Leksikograafia ja keelevara sektsioonis kirjeldas Anne Arold (TÜ) esimest omataolist saksa-eesti verbisõnaraamatut, mis on mõeldud keeleõppijate abivahendiks ja mis esitab kõrvutavalt saksa ja eesti lausemalle (kollokatsioone ja valentsisuhteid). 750 märksõna sisaldav sõnaraamat on nüüdseks teinud läbi pika arengu, küpsenud ekspertide kriitikatule, kogunud eelhinnanguid filoloogიაüliõpilastelt ning jõudnud viimasele viimistlusringile. Kui selle sõnaraamatu puhul on malle otsitud ainult käsitsi, siis tegelikult saab nüüd juba ka teisiti, arvuti abil. Jelena Kallas (Eesti Keele Instituut) tutvustas automaatset korpuse töötlemise tarkvara, Sketch Engine'i eesti keele moodulit, mida on välja töötatud alates 2010. aasta sügisest EKI, Lexical

Computing Ltd. ja TÜ arvutilingvistika töörühma koostöös. See on programm, mis võimaldab leksikograafidel ja uurijatel koostada ja töödelda konkordantse, analüüsida (statistiliste andmete toel) sõnade süntaktilist ja kollokativset käitumist. Eesti keelt esindab 250 miljoni sõne suurune eesti keele koondkorpus. Tiina Leemets (EKI) kõneles 2011. aasta märtsis ilmunud kakskeelsest sõnaraamatust „Eesti-vene õpilase ÕS”. Võrreldes seniste eesti-vene õppesõnastikega, kus märksõnade grammatiline info on olnud üsna napp, on selles sõnaraamatus rohkesti muutevorme.

Keeletehnoloogia sektsioonis pidas Raul Sirel (TÜ) oma valmiva magistritöö teemalise ettekande „Poolautomaatne teadmusbasaaside konstrueerimine dialoogsüsteemidele”, käsitledes eesti-keelsete tekstide puhul teadaolevalt esmakordselt automaatset andme-kaevet eesmärgiga konstrueerida dialoogsüsteemide teadmusbasaase. Vald-kondlike korduma kippuvate küsimuste struktuuri uurides leiti temaatilised võtmesõnad ja nende kaudu püüti leida tekstidest relevantseid lauseid ja lõike teadmusbasaasi koostamiseks. Huvitav oli tõdemus, et võtmesõnadele sünonüüme ja hüperonüüme lisades oli tekstiosades rohkem müra.

Tõnu Tamme (TÜ) ettekandes „Meili haldamise lihtsustamine keeletehnoloogia abil” tutvustati ingliskeelsete näidete varal võimalusi meilidest sisulise informatsiooni nõrutamiseks, kasutades erinevaid keeletehnoloogilisi vahendeid, nagu automaatseid sagedussõnastikke, tähepõhiseid n-gramme ja ontoloogiaid.

Ahti Lohk ja Leo Võhandu (Tallinna Tehnikaülikool) analüüsisid oma intrigeerivas ettekandes „Eesti sünovara visualiseerimisest” kahe küllaltki erineva sünonüümial põhineva keeleresursi – TÜ TEKsauruse ja Filosoofi teasauruse – struktuuri infoteaduste, eelkõige graafiteooria vaatenurgast. Ilmnes, et sedasorti analüüs annab tänu-

väärt tagasisidet tesauruste korrastamiseks ja irdüksuste leidmiseks.

Krista Liini (TÜ) ettekandes „Eesti keele grammatikakorrektori rakendus erinevatel tekstidetüüpidel” võrreldi internetikommentaare, õppijakeelt, üliõpilaste lõputööde mustandeid ja kontrolltekstina ajaleheartikleid grammatikavigade seisukohalt, uuriti vigade mõju automaatsele süntaktilisele analüüsile ning testiti, kui hästi toimivad ühe tekstiliigi põhjal katsetatud ja väljaarendatud grammatikakorrektori reeglid teist tüüpi tekstide puhul.

Arvi Tavast (EKI) arutles oma ettekandes „Kits kärneriks ehk terminoloog leksikograafide tööriista kallal” sõna- ja mõistepõhiste leksikonide põhimõttele skeemide erinevuste üle ning vaatles nelja erineva leksikograafilise või terminoloogilise tööriista (*Multiterm*, *tlTerm*, *EELEX*, *termbases.eu*) võimeid ja võimalusi areneda universaalse(ma)ks tööriistaks.

Tõlkimise sektsioonis peeti kaks ettekannet. Sirje Kupp-Sazonov (TÜ) käsitles eesti verbi minevikuvormide kasutamist vene-eesti tõlkes, pöörates peatähelepanu liitjavormidele. Analüüsi taustaks tutvustas ta eesti keele liitjavormide kasutamise probleeme nii üldiselt kui ka näiteks eesti keele õppimisel. Ka tõlgetes ilmneb lihtjavormide kasutamist juhtudel, kus eesti-pärane oleks pigem liitjavorm.

Marju Taukar (TLÜ) tutvustas tõlkealast katset, mille eesmärgiks oli leida, kas osatakse vahet teha algupärasel tekstil ja tõlkel ja milliseid kriteeriume seejuures kasutatakse. Kuigi tõlketeadus väidab, et tõlgitud keel erineb algupärasest, ei leidnud see katses kinnitust: neil ei tehtud selget vahet.

Diskursuseanalüüsi sektsioonis oli neli ettekannet. Dmitri Kulakov (TÜ) uurib piiratud ligipääsuga multimodaalse suhtluse andmebaasi interaktiivsete tekstide korpust. Tema ettekanne „Korduvuse tasanditest suulisel diskursuses” toetus videole, kus noor

venelane intervjuerib eestlastest vana-paari 1944. aasta küüditamisohu teemal. Eestlased juhata sid teema sisse ja arendasid seda mitmetasandilise korduvuse kaudu, mis ilmnes kõnelejate rollijaotuses, osaliste interaktsioonis jne, ning väljendusid otsesõnu alles tagasiside järel. Sisu parafraseerimise kõrval võis just korduv žest anda vihjeliisele lausungile korduvuse.

Andriela Rääbis (TÜ) rääkis – samuti video põhjal – isa ja lapse ühist voltmistööd saatvatest direktiivisekventsiidest, s.o kõnevoorude naabruspaaridest, mida oli uurinud vestlusanalüüsi meetodil. 42 minutisse mahtus 110 direktiivi (neist 95 seda tööd suunavalt isalt): käske, soove, ettepanekuid, pakumisi, keelde, juhiseid, lubamisi nii naabruspaari esi- kui ka järellikmena. Lisaks leidus direktiive, mille kõneleja on täitnud ise (teise nõusolekut ootamata) või mis eeldavad täitmist hiljem.

Katrin Aava (TLÜ) osutas oma ingliskeelses stendiettekandes, kuidas strateegiliste dokumentide toel rekontekstualiseeriti teadmuspõhisuse ja elukestva õppimise diskursused, nii et kodanikuühiskonna pool läks tõlkes suuresti kaduma. Euroopa Liidu haridusmõte vahendati n-ö majanduskesksena, muutes Eesti haridusdiskursuse arusaamisi haridusest ja hariduseesmärkidest. Ühtlasi muutus kogu haridusmaastiku ja -poliitika keskne väljendvara: fookusse nihkusid tööjõuturu ja klienditeeninduse terminid, inimene ja haridus kui kapital ning rohkesti muid teadmuspõhise Eesti majandus- ja rahandusmetafoore.

Egle Pullerits (TÜ ja Keelehooldeskeskus) pühendas oma stendiettekande soome *selkokieli* mõistele, näidates vastavust inglise väljenditega *simple language* ja *easy-to-read*. Vaidlusi tekitasid pakutud eesti vasted *arekeel*, *lihtsustatud keel*, millest viimane on argumenteeritud adressaadi erivajadus- tega. Tutvustati mõiste teoreetilisi aluseid ja neist tulenevaid tekstiloome-

printsipi, keskendudes ennekõike asjalikule tekstile (sm *asiateksti*, ettekandes eesti keeles *tarbetekst*).

Rakenduslingvistika konverentsi ühe osana korraldati järjekorras juba kaheksas lastekeele tööpaja.

Narratiive peetakse laste keelelise arengu määramisel üheks olulisemaks alusmaterjaliks. Ingrida Balčiūnienė (Kaunase Ülikool) ettekande aluseks olevate leedu keelt omandavate koolieelikute narratiivides oli analüüsitud nii grammatiliste kui ka leksikaalsete kategooriate omandamist. Selgus, et leedu laste narratiivides on ulatuslik sõnavara ning produktiivselt kasutusel kõik täiskasvanu keeles sagedased grammatilised kategooriad, raskusi valmistavad vahel siiski aja- ja põhjuslaused.

Helen Kirsipuu, Renate Pajusalu, Piret Soodla (TÜ) ettekandes keskenduti 6–7-aastaste eesti laste ja täiskasvanute narratiivide nimisõnafraasi struktuurile. Täiskasvanute ja laste narratiive võrreldes selgus, et lapsed kasutavad viitamiseks demonstratiiv-, possessiivpronoomeneid ja kvantoreid võrreldes isikuliste asesõnadega väga harva. Materjalist ilmnes lisaks, et eesti lapsed kasutavad vaadeldud vanuses objektidele viitamiseks pigem nimi- sõnafraasi, mitte niivõrd asesõnu.

Reili Arguse (TLÜ) ettekande keskmes oli kausatiivsuse omandamine. Paljude teiste keeltega võrreldes ei ole kausatiivseid struktuure ei lapsega kõneleva vanema ega ka lapse enda kõnes eesti keeles kuigi palju. Tuli ilmsiks, et mõnevõrra varem omandatakse analüütilised kausatiivid (verbi *panema* konstruksioonid) ja alles seejärel sünteetilised ehk tuletatud kausatiivverbid. Et kausatiivsuse väljendamisel ei ole eesti keeles tegemist tähenduse ja vormi üksühese vastavusega – kausatiivsust saab väljendada nii analüütiliselt kui ka sünteetiliselt, kusjuures mõlemal variandil võib olla eri leksikaalseid tähendusi ning sünteetilise väljendusviisi sufiksil on peale kausatiivsuse ka

teisi tähendusi —, muudab see omandamise eriti keerukaks ning produktiivsest kausatiivsuse väljendamisest saab rääkida eesti laste puhul alles alates kolmanda eluaasta teisest poolest.

Merit Hallapi ja Marika Padriku (TÜ) ettekandes võrreldi ükskeelsete laste morfoloogia arengut eesti-vene kakskeelsete laste omaga. Saadud tulemused on laste kõne arengu edasisel määramisel oluliseks alusmaterjaliks.

Viktoria Kazakovskaja (Venemaa TA Keeleteaduse Instituut) ja I. Balčiūnienė (Kaunase Ülikool) ettekandes vaadeldi, kuidas vene ja leedu keelt kõnelevad lapsevanemad reageerivad laste küsimustele. Kahe keele puhul selgusid sarnased suundumused: lapsevanemad sõnastavad lapse ebakorrekse küsimuse ümber ning teevad seda sagedamini siis, kui lapse küsimuses leidub sisulisi eksimusi. Palju harvem reageeritakse lapse vormivigadele.

Eglė Krivickaitė ja Ineta Dabašinskienė (Kaunase Ülikool) ettekanne põhines küsilause omandamise eksperimendi tulemustel. Sarnaselt teiste indo-euroopa keeltega on ka leedu laste jaoks objektküsilauseid tunduvalt raskemad kui subjektküsilauseid, kusjuures ühtviisi raske on nii objektlausete mõistmine kui ka loomine.

Sirli Parmi (TÜ) ettekande keskmes oli eesti keele ajasüsteemi varane areng. Analüüsitud keelematerjali põhjal võib väita, et kõige varem väljendavad lapsed kõnehetke tegevusi ning seda nii ajavormide (oleviku ja lihtmineviku) kui ka ajasõnade (nt *juba*, *jälle*, *praegu*, *nüüd*, tulevikule viitamiseks ka *varsti* ja *siis*) abil. Alates kahe aasta vanusest väljendatakse ka sündmuse aega ning seda nii ajavormide (oleviku ja mineviku ning tuleviku tarbeks *hak-kama*-verbi konstruktsiooni) kui ka ajasõnade abil (*eile*, *nüüd*, *homme*) ning alates vanusest 2 aastat 5 kuud ka relatiivset aega ehk suhteid sündmuse, kõnehetke ja vaatlushetke vahel nii ajavormide kui ka ajasõnadega.

Sotsiolingvistika tööpaja oli rakenduslingvistika konverentsil kavas juba kolmandat korda. Nagu 2010. aastal oli ka tänavu tööpaja rahvusvaheline ja töökeeleks inglise keel: osalesid Eesti, Läti, Leedu, Soome, Hollandi ja Venemaa keeleteadlased. Põhiteemadeks olid keelemaastikud, mitmekeelsed linnad, Baltikumi sotsiolingvistiline olukord, keelepoliitika, mitmekeelne internetisuhtlus, kontaktist johtuvad keele muutused.

Ina Druvietė (Läti Ülikool), Gunta Kļava ja Jānis Valdmanis (Läti Keele Agentuur) kõnelesid Läti sotsiolingvistilisest olukorrast ja keelepoliitika suundumustest. Riigikeele oskus on oluliselt paranenud: 2004. aastal oskas läti keelt 47 % mittelatlastest, 2009. aastal aga juba 56 %. Vaid 8 % ei oska üldse läti keelt. Kuigi riiklikus asjaajamises, sõjaväes, hariduses ja kaitsejõududes on läti keele positsioon väljaspool konkurentsi, ei saa seda öelda tööstuse ega teenindussfääri kohta.

Heiko Marten (TLÜ) üritas vastata küsimusele, kas inglise keel tõrjub välja vene keele. Selleks võrdles ta Narva ja Pärnu, Rēzekne ja Ventspilsī (Läti) ning Alytuse ja Druskininkai (Leedu) keeleolusid. Kuigi kolme riigi vahel on olulisi erinevusi, ei ole vene keel täielikult kadunud ühestki neist: seda kasutatakse turismi keele ja *lingua franca*'na.

Konsta Zamyatin (Helsingi Ülikool) tutvustas Vene Föderatsiooni soomeugri rahvaste emakeelse hariduse olukorda. Vene keel on valdavalt koolihariduse keel väheste eranditega. Kuigi Mari- ja Komimaal on ametlikult nii rahvus- kui ka vene keele oskuse nõue, ei järgita seda reeglit. Keelevahetus vene keele kasuks on küll aeglustunud, kuid tendents on jäänud alles.

Tatjana Bogomolova (Sankt-Peterburgi Euroopa Ülikool) tutvustas sorbi keele olukorda. Sorbi keel on Saksamaal kõneldav lääneslaavi keel, mille kasutajate arv on väike (ülemsorbi kee-

le puhul 18 000, alamsorbi puhul 7000). Keelesäilitamiskatsed on edukad mõningate katoliiklike perede seas, kus keelt tarvitavad kõik põlvkonnad. Mujal on sorbi keel pigem ajaloolise ja kohaliku koloriidi esiletõoja kui reaalse suhtlemisvahend.

Daria Bahtina (Utrechti Ülikool) uurimisteema on eesti-vene retseptiivne kakskeelsus. Kuigi on mõistlik oletada, et mõningane ettekujutus kaasvestleja keelest on suhtluses määrav, selgus eksperimentide käigus, et see pole ainus tegur: kaasvestleja keeleoskustaseme ja ülesande täitmise kiiruse vahel ei ole otsest korrelatsiooni.

Meilutė Ramonienė (Vilniuse Ülikool) rääkis suuremate Leedu linnade (Vilniuse, Kaunase, Klaipėda) töökeele valikust. Töökeeleks on tihtilugu leedu keel, kuigi on vanusest ja haridusest sõltuvaid variatsioone.

Mai Frick (Helsingi Ülikool) ja Helka Riionheimo (Ida-Soome Ülikool, Joensuu) võrdlesid kahe kõnelejate rühma – Eesti ingerlaste ja Eestis elavate soome üliõpilaste – eesti-soome koodivahetuse malle. Selgus, et esimeses rühmas on koodivahetus äärmiselt tihe ning vestluse põhikeele määramine on võimatu. Koodivahetus on markeerimata ega tähistata kõnelejate suhtumist, teemamuutust ega muud sellist. Teises rühmas on koodivahetus kontekstualiseerimisvahend, mis tähistab näiteks teemamuutust ning markeerib kõnelejate suhtumist.

Triin Kibar (TLÜ) kõneles edukate eesti keele õppijate keelelistest elulugudest. Ilmnes, et võrreldes palju uuritud inglise keele omandamise narratiividega USA-s pakub meie olukord teistsuguseid autobiograafilisi malle.

Marja Vaba (TLÜ) jätkab oma magistritöös alustatud inglise-eesti koodikopeerimise problemaatikat. Materjal on pärit Skype'i vestlustest, blogidest ja Facebookist. Inglise keelest kopeerimine hõlmab kõiki kopeerimistüüpe: täielikku, valikulist ning segakooptiat.

Kopeerimise põhjusteks on keelendite semantiline spetsiifilisus, aga ka olulisus pragmaatika seisukohalt.

Veronika Paljasmaa (TLÜ) uurib prantsuse-eesti koodikopeerimist blogide põhjal. Blogijateks on eestlased, kes töötavad/õpivad või on töötanud/õppinud Prantsusmaal ja oskavad prantsuse keelt. Blogikeskkond näitab individuaalseid koodikopeerimise malle ja lubab jälgida keeletarvituse muutumist.

Anna Verschik (TLÜ) rääkis venekeelsete blogide eesti-vene koodikopeerimisest semantilise spetsiifilisuse seisukohalt. Semantiline spetsiifilisus on astmeline (mõningad keelendid on spetsiifilisemad) ning suhteline (mis on ühes sotsiolingvistikulises olukorras semantiliselt eriline, ei ole seda teises). Eestis elavate venelaste blogides on spetsiifilised eesti reaaliid, oskussõnavara (nt pangandus- või õigusterminid). Venemaal elavate eesti keelt õppivate üliõpilaste keeleressursid on paratamatult väiksemad. Koopiaid esineb postituste pealkirjades ja siltides, kusjuures spetsiifilised on sõnad, nagu *kevad*, *öö*, *söök*, *sõda* jne.

Kevadkonverentsil esimest korda kavas olnud teise keele omandamise tööpajas keskenduti peamiselt ülesandepõhisele keeleõppele, kuid vaatluse all oli ka muid teise keele omandamise ja võõrkeeleõppe küsimusi.

Annekatriin Kaivapalu (Jyväskylä Ülikool ja TLÜ) andis ülevaate rahvusvahelise teise keele omandamise uurimise uuematest suundumustest, tutvustas lähemalt Euroopa Teise Keele Assotsiatsiooni tegevust ja selle 20. aastakonverentsil käsitletut ning analüüsis kirjeldatud uurimissuundade valguses, missugused on teise keele omandamise ja võõrkeeleõppe uurimise olukord ning perspektiivid Eestis.

Ingrid Krall (TLÜ) käsitles ülesande ja harjutuse rolli ülesandepõhises keeleõppes ning vaatles David Nunani klassifikatsioonist lähtuvalt erinevate ülesandetüüpide rakendusi ning tavaliste

ja interaktiivsete grammatikaharjutuste erinevusi.

Marja Seilonen (Jyväskylä Ülikool) tutvustas Soome Akadeemia ja Jyväskylä Ülikooli ühisprojekti CEFLING ning analüüsis teises keeles kirjutamist keeleoskuse erinevate aspektide (morfoloogia, süntaksi, pragmaatika) omandamise põhjal, samuti kommunikatiivsete kirjutamisülesannete rolli keeleoskuse arengus.

Olga Pastuhhova (TLÜ) käsitles oma ettekandes vene emakeelega üliõpilaste eestikeelset kirjutamisprotsessi ning rääkis sellest, kuidas on võimalik tõhustada kirjutamisoskuse õpetamist, kasutades tarkvara *ScriptLog*, mille abil fikseeritavad peatumised ja parandused, mida õppija teeb kirjutamisprotsessi käigus, annavad uurijale informatsiooni kognitiivsete protsesside kohta ja lubavad kirjutajal endal analüüsida kirjutamisprotsessi.

Pille Eslon (TLÜ) kirjeldas tendentse, mis on jälgitavad eesti keele objektiivkäänete kasutamisel, ning õppija keeles peegelduvaid arenguid, mille väljenduseks on muuhulgas ka objektiivkäänete asendused ja varieerumine.

Alisa Shmeleva (TLÜ) vaatles vene eksamikirjandite keelt, keskendudes sõnaliikidele ja grammatilistele vormi-

dele, ning võrdles analüüsi tulemusi nende tähelepanekutega, mis on tehtud eesti keele kui teise keele õppijate esseede alusel.

Raili Pool (TÜ) käsitles algajate eesti keele õppijate ja emakeelsete eesti keele kõnelejate suulist interaktsiooni. Tähelepanu keskmes olid tähenduslääbirääkimised, nende käigus rakendatavad erinevad suhtlusstrateegiad, samuti põhjused, miks vaadeldud ainestikus esines väga vähe klassikaliste tähenduslääbirääkimistena käsitletavat vestlusolukordi.

Juan Carlos Pérez (TLÜ) analüüsis Viimsi keskkooli näitel eesti kooliõpilaste võrkeelte õppimise motivatsiooni. Uuring näitas, et üle poole vastanutest peab oluliseks peale emakeele ja inglise keele omandada enne gümnaasiumi lõpetamist veel vähemalt üks võrkeel.

Järgmine, 11. rakenduslingvistika kevadkonverents toimub 26.–27. aprillil Tallinnas.

MARGIT LANGEMETS,
KADRI VIDER, HELLE METS-
LANG, KRISTA KERGE,
REILI ARGUS,
ANNA VERSCHIK,
ANNEKATRIN KAIVAPALU

KAS NAISKIRJANDUS ON OLEMAS?

30. aprillil toimus A. H. Tammsaare Muuseumi ja Tallinna Ülikooli Eesti keele ja kultuuri instituudi koostöös ümarlaud „Kas naiskirjandus on olemas?“. Üritus oli inspireeritud muuseumis avatud Leida Kibuvitsa näitusest „Paradiisi uus perenaine. Leida Kibuvits Tammsaare juures“, arutlejateks olid Elo Lindsalu, Kairit Kaur, Kadri Tüür, Johanna Ross ja Reet Laja, modereeris Maarja Vaino.

Ümarlaud koosnes kahest osast. Esimese osa moodustasid lühiettekanded

naiskirjanduse käsitlemisest erinevates kultuuriruumides. Elo Lindsalu tegi informatiivse ja hõlmava ülevaate Soome mõistest *naiskirjallisuus* ning selgitas, kuidas see on aja jooksul muutunud. Soomlased on ühendanud kaks vaatenurka: angloameerika kirjandusteaduses levinud feministliku lugemise (ingl *feminist reading*) ning Prantsusmaalt lähtuva suuna, mis keskendub naiskogemuse ja naishääle identifitseerimisele kirjandusteostes.

Kairit Kaur rääkis põhjalikult saksa

kultuuriruumi termini *Frauenliteratur* ajaloost. Ta tõi esile Saksamaa pika naiskirjanduse traditsiooni ning selle, et 1980. aastatel valmis seal ulatuslik ülevaade kirjutavatest naistest läbi ajaloo. Praeguseks on naiskirjanduse ajalugu Saksamaal küllalt põhjalikult uuritud ning keskendutakse uutele teemadele, näiteks emaduse kontseptsioonidele.

Johanna Ross keskendus Eesti naiskirjandusele. Jätkuvalt on käibel arvamus, et naised on luuletajad, mehed prosaistid. Ross leidis, et naisautoritelt oodatakse teistsugust kirjutamist kui meestelt. Ta tõi näiteks Maarja Kangro novellikogu „Ahvid ja solidaarsus”, mille puhul on tajunud ehmatus: kuidas naine nii kirjutab! Rossi meelest seostatakse naiskirjaniku puhul tema käsitletavaid teemasid rohkem soo ja isikuga, meeskirjanike puhul tajutakse samasuguseid aspekte pigem kunstilise võttena.

Reet Laja tutvustas Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskuse (ENUT) ajakirja Ariadne Lõng, mis on olnud sooliste teemade foorumiks juba aastaid ning avaldanud palju olulisi teoreetilisi artikleid.

Kadri Tüür oli palutud ümarlauale esitama intrigeerivaid küsimusi, et vältida arutelu muutumist liiga üheülbaliseks. Tema kandvaim küsimus oli, millist probleemi me tahame lahendada mõiste *naiskirjandus* abil; mis õigus-taks selle termini kasutamist?

Elo Lindsalu rõhutas, et *naiskirjanik* ja *naiskirjandus* on erinevad mõisted. Mõiste *naiskirjanik* kasutamine võib vajalikuks osutuda vaid juhul, kui nimi ei ole sooliselt arusaadav, näiteks eesti kirjanduse tutvustamisel väljaspool Eestit, muidu aga puudub eesti keeles selleks vajadus.

Kairit Kauri arvamus kohaselt tegeleb ajalookirjutus jätkuvalt eelkõige meestega, seepärast on naistele tähelepanu juhtimine väga vajalik ning see õigustab ka termini kasutamist. Eneken Laanes publiku hulgast oli seisu-

kohal, et mõiste kasutamine on strateegiliselt vajalik. Nii saab nähtust ja naiskirjanikke märgata ning esile tuua.

Omaette arutelu põhjustas küsimus, kas Eestis on feministlikku kirjandust. Elo Lindsalu märkis, et meil oli lääne feminismi kõrgajal raudne eesriie, ning avaldas kahtlust, kas hiljem on meil seda üldse tekkinud. Kadri Tüür tundis huvi, kas meil on positiivset, ülesehitavat feministlikku kirjandust, mis ei ole kriitiliselt analüüsiv. Johanna Ross arvas, et Maarja Kangrot võiks lugeda niisuguseks kirjanikuks, kelle peategelaused on endaga rahul. Ross märkis ka, et teatud reservatsioonidega võib olmekirjandust pidada meie feministlikuks laineiks. Sealt hargnevad erinevate feministlike lähenemiste niidikesed ja ajaliselt on just tegemist 1970. aastate lõpuga. Elo Lindsalu nõustus, et Aimée Beekmanil ja Aino Pervikul on teoseid, mis viivad emantsipatsiooniteema või jäikade soorollide käsitlemise äärmuse ni. Kuid ta kahtles siiski, kas neid teoseid võiks nimetada feministlikuks kirjanduseks.

Maarja Vaino avaldas arvamust, et feministlik kirjandus on pigem ideoloogiline kirjandus, naiskirjandus aga tegeleb laiemalt naishääle identifitseerimise ja uurimisega. Elo Lindsalu tutvustas Maie Kalda seisukohta, et kaaluda võiks ka terminit *naistekirjandus*, võrreldavalt lastekirjanduse terminiga, mis täpsustab teoste adressaati ja teemaatikat. Lindsalu pooldas samas ka Soome teadlaste seisukohta, et naiskirjandust tuleks defineerida naise ühiskondliku marginaliseerimise, sotsiaalse või soolise tõrjumise ning stereotüüpidega mängimise kaudu. Kuigi Reet Varblane kahtles, kas on õige feministlikku kirjandust kitsama nähtusena naiskirjandusest eristada, üksmeelele selles osas siiski ei jõutud. Johanna Ross on enda sõnul kasutanud terminit *naiskirjandus* eelkõige autori bioloogilise soo määramiseks. Elo Lindsalu nägemuses on see olnud mõt-

teraamistik, mis annab pidepunkte naiste proosateoste tõlgendamiseks.

Pikemalt arutleti selle üle, kas vajaksime eraldi naiskirjanduse ajalugu käsitlevat teost. Kairit Kaur leidis, et kuna tegemist on rahvuslikku kaanonisse kuuluva nähtusega, on see kahtlemata vajalik. Elo Lindsalu oli seisukohal, et kõike alates XIX sajandist ei saa liigitada naiskirjanduseks. Johanna Ross toetas mõtet eraldi teosest, kuid mitte eraldi naiskirjanduse-peatükist üldises kirjandusloos, sest see oleks nišistava mõjuga. Olulise probleemina niisuguse koguteose loomisel nimetati uurijate vähesust, samuti vajadust toetada nii suurt ettevõtmist teadusrahadega.

Kokkuvõttes koorus välja kaks lähenemisviisi naiskirjandusele. Esimene on kirjanduslooline: naiskirjandust ja -kirjanikke tuleks rohkem uurida, avaldada monograafiaid, koostada ajalugu. Teine aspekt käsitles hinnangulist poolt. Kõlama jäi arusaam, et hea kirjandus on hea kirjandus sõltumata

soost. Vajadus naiskirjandust eraldi terminiga tähistada on kirjandusteaduslik (operatiivne mõiste) ja ka lihtsalt pragmaatiline (nii saab naiskirjanike loomingule paremini tähelepanu tõmmata). Eesmärgiks peaks olema seda maastikku kaardistada, kuid sealjuures mitte nišistada.

Ümarlual esitleti ka Tallinna Keskraamatukogu lugejate seas läbiviidud uuringut. Küsitluses osales 128 inimest, vastajate seas neli meest. Kõige enam oli vastajaid vanuses 40–50. Vastajate seas domineerisid kõrgharidusega inimesed. Küsimusele, kas lähtute lugemiseelistusel autori soost, oli jaatavalt vastanud kaks lugejat. Küsimusele, kuidas suhtute mõistesse *naiskirjandus*, vastas 73 inimest neutraalselt, 47 inimest positiivselt, 8 inimest suhtus mõistesse negatiivselt.

MAARJA VAINO

LÜHIKROONIKA

- 25.–29. juulini toimus USA-s Pittsburghis rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad. Võitkonna juht oli Renate Pajusalu Tartu Ülikoolist. Rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad toimus 9. korda. Eesti on osalenud kõikidel olümpiaadidel alates esimesest 2003. aastal. Seekordsest olümpiaadist võttis osa 102 õpilast 19 riigist. Kõik Eestit esindanud õpilased saavutasid väga häid tulemusi: Eva-Lotta Käsper (Hugo Treffneri Gümnaasium) sai kuldmedali (üldarvestuses II koht), Ralf Ahi (Tallinna Reaalkool) ja Mihhail Afanasjev (Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasium) pronksmedali ning Sandra Schumann (Tallinna Reaalkool) diplomi. Keskmise tulemuse arvestuses saavutas Eesti individuaalvõistluses USA ja Venemaa järel III koha.

- 15.–20. augustini toimus Eesti Kirjandusmuuseumis rahvusvaheline huumori suvekool. Üheteistkümnendat korda aset leidnud suvekool oli seekord keskendunud sotsioloogilise, kultuuriuurimusliku ja folkloristliku paradigma panusele rahvusvahelisse huumoriuurimisse. Loengutega esinesid Seppo Knuuttila (Joensuu Ülikool), John Morreall (Williami ja Mary kolledž, USA) ja Christie Davies (Readingi ülikool, Suurbritannia). Suvekooli avasid piduliku loenguga kauaaegne huumoriuurija Peeter Tulviste (TÜ) ning huumori suvekoolide traditsiooni algataja Willibald Ruch (Zürichi Ülikool).

- 22.–26. augustini peeti Palmes Tartu semiootika suvekool, kus arutleti semiootilise modelleerimise tänapäevaseid võimalusi ja tulemusi. Suvekooli

näol on tegemist jätkuga Juri Lotmani algatatud 1960.–1970. aastail Käärikul ja Tartus korraldatud sekundaarsete modelleerivate süsteemide teemalistele teaduskonverentsidele. Käesoleva aasta suvekoolis osalesid maailma tippsemiotikud, nagu Eero Tarasti, Frederik Stjernfelt, Göran Sonesson, peamiste väljaannete peatoimetajad Marcel Danesi, Paul Copley jpt tunnustatud teadlased.

- 26. augustil toimus Tallinnas kirjanike majas Dovlatovi päevade raames kirjandussümposium „Dovlatov – *genius loci*”. Tallinnas elanud kirjaniku loomingu lahkasid kirjanikud ja kirjandusteadlased Lev Lurje (Peterburi), Alexandr Genis (New York), Andrei Arjev (Peterburi), Valeri Popov (Peterburi), Juri Orlitski (Moskva) ning Jelena Skulskaja ja Juku-Kalle Raid Eestist. Sümpoosioni juhatas Ülo Tuulik.

- 26.–27. augustini korraldasid Kirjandusmuuseum ja Eesti Kirjanduse Selts Nüplis I suvekooli „Kaotatud klassika: lähilugemine”. Ettekannetega astusid üles Pille-Riin Larm, Brita Melts, Janika Kronberg, Erika Renel, Elo Lindsalu, Johanna Ross, Aare Pily, Kadri Tüür, Tiit Hennoste, Ivo Heinloo, Katre Talviste, Tiina Sulg, Mihkel Kunus, Maia Tammjärv ja Epp Annus. Korraldati väljasõit Mats Traadi romaani Palanumäele.

- 29.–30. augustini toimus Tallinnas TLÜ teaduskeelekeskuse ning eesti keele ja kultuuri instituudi korraldusel rahvusvaheline konverents „Rahvuskeeled teaduses ja kõrghariduses”. Põhiettekanded pidasid Kirsti Siitonen (Turu Ülikool) ja Jolanta Zabarskaite (Leedu Keele Instituut). Teaduskeele konverentsi raames aset leidnud terminoloogia ümarlaval „Raalinduse ja side-tehnika eesti oskussõnad” arutati terminiloome õnnestumisi, ebaõnnestumisi, standardite olukorda ja kasutatavust ning tulevikupürgimusi. Hollandikeelsete terminite olukorrast andis ülevaate Jan Roukens.

- 30. augustil kaitses Andreas Kalkun Tartu Ülikoolis eesti ja võrdleva rahvaluule erialal doktoritöö „Seto laul eesti folkloristika ajaloos. Lisandusi representatsiooniloole”. Juhendaja oli Kristin Kuutma (TÜ), oponendid Tiina Ann Kirss (TLÜ) ja Thomas A. Dubois (Wisconsini ülikool, USA).

- 30. augustil kaitses Liina Paaes Tartu Ülikoolis eesti ja võrdleva rahvaluule erialal doktoritöö „Kurtide nimepärимuse aspekte: puudelisuse ja kurdiksolemise folkloristlik uurimus”. Juhendaja oli Tiiu Jaago (TÜ), oponent Päivi Rainò (Humanistinen Ammattikorkeakoulu, Helsingi).

- 30. augustil kaitses Kai Tafenau Tartu Ülikoolis doktoritöö „Uue Testamendi tõlkimisest Rootsi ajal: käsikirjad, tõlkijad ja eesti kirjakeel”. Juhendajad Külli Habicht ja Enn Küng (TÜ), oponendid Aleksander Loit (Stockholmi Ülikool) ja Jüri Viikberg (TLÜ).

- 31. augustil kaitses Heete Sakhai Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudis doktoritöö „Teine grammatika. Eesti keele teonimede süntaks konstruktsioonipõhises perspektiivis”. Juhendaja oli Martin Ehala (TÜ), oponendid Jaakko Leino (Helsingi Ülikool, Soome Kodumaa Keelte Uurimiskeskus) ja Helle Metslang (TÜ).

- 31. augustil kaitses Mirjam Hinrikus Tartu Ülikoolis doktoritöö „Dekadentlik modernsuskogemus A. H. Tammisaare ja nooreestlaste loomingus”. Juhendaja oli Tiina Ann Kirss, oponendid Satu Grünthal (Helsingi Ülikool) ja Rein Veidemann (TLÜ).

- 6. septembril pidas Tartu Ülikooli aulas sügissemestri esimese inauguratsiooniloengu teemal „Luulekeele olemus” TÜ eesti kirjanduse professor Arne Merilai.

- 7. septembril toimus Tartus Õpetatud Eesti Seltsi koosolek, kus Piret Õunapuu kõneles teemal „ERM-i strateegiad ja praktikad rahvaga suhtlemisel muuseumi algusaastatel”.

- 13. septembri folkloristide teisi-

päevaseminaril Kirjandusmuuseumis rääkis Liisa Granbom-Herranen vanasõnadest SMS-ides: kuidas vanasõnad elustuvad moodsa tehnoloogia abil ning kuidas kasutatakse ja tõlgendatakse Soomes vanasõnu argikeelses igapäeva-suhtluses.

- 16. septembril korraldasid Kirjandusmuuseumi kultuuri- ja kirjandusteooria töörühm ning Eesti Kirjanike Liit Tallinnas kirjanike majas konverentsi „Võlus ja vaimus, valguses ja varjus”. Mari Saadi loomingust kõnelesid Epp Annus, Luule Epner, Ele Süvalep, Johanna Ross, Barbi Pilvre, Paula Randver ja Märt Väljataga.

- 16.–18. septembrini toimus Tartus saksa kultuuri instituudis IV Balti kirjakuultuuri sümposium, mille korraldasid Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, TÜ raamatukogu eesti vanema kirjanduse uurimis- ja võrguprojekt EEVA koostöös Eesti Goethe-Seltsiga. Üles astusid baltisaksa kultuuri ja kirjanduse uurijad Frankfurdist, Greifswaldist, Göttingenist, Freiburgist ja Osnabrückist, samuti Lätist ja Eestist (Liina Lukas, Reet Bender, Helen Kurss, Kristi Viiding, Andrea Bochese, Jürgen Beyer, Aivar Põldvee, Vahur Aabrams, Maris Saagpakk, Kairit Kaur, Mari Tarvas, Ulrike Plath, Ave Mattheus ja Jaan Undusk).

- 22. septembril peeti Kirjandusmuuseumis Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kõnekoosolek, kus esines soome kasvatusteadlane Liisa Granbom-Herranen ettekandega „Lapsepõlve vanasõnad: millele pöörati tähelepanu 20. sajandi algul?”.

- 26. septembril toimunud Euroopa keelte päeval korraldas Tallinna Ülikool tõlkekonverentsi „Mida ma teen, kui ma tõlgin?”. Esinejad Anna Lange, Arvi Tavast, Tõnu Önnepalu, Andres Luure, Ülar Ploom ja Hasso Krull rääkisid sellest, milline on nende isiklik suhe tõlkimisse ja mis neid selle juures kõige rohkem huvitab, inspireerib või intrigeerib.

- 26.–28. septembrini peeti Tartus Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni 9. rahvusvaheline konverents „Maailmakirjandus ja rahvuskirjandused”. Osalejaid oli USA-st, Rumeeniast, Sloveeniast, Hongkongist, Luxembourg’ist, Lätist, Leedust, Slovakkia, Ukrainast ja Eestist.

- 29. septembril korraldas Eesti keelenõukogu Tallinnas Eesti TA saalis keelefoorumi. Avasõnad lausus president Toomas Hendrik Ilves. Esines ka haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Eesti keelenõukogu esimees Birute Klaas-Lang andis ülevaate „Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010” lõppseirest. Seiret kommenteeris välisekspert Pirkko Nuolijärvi (Soome Kodumaa Keelte Uurimiskeskus). Akadeemik Urmas Varblane kõneles teemal „Eesti keel ja ühiskonna areng”.

- 30. septembril toimus Tartus TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuses seminar „Lõunaeesti sõnaraamatud”, mis oli pühendatud Paul Hagu 65. sünnipäevale. Mulgi, võru ja setu sõnaraamatutest, setu eepose „Peko” sõnavarast, kohanimedest jpm kõnelesid Mari Mets, Inge Käsi, Alli Laande, Karl Pajusalu, Triin Todesk, Evar Saar, Öie Sarv, Mariko FASTER, Kati Allmäe, Liina Lindström ja Andreas Kalkun.

- 30. septembril ja 1. oktoobril peeti Tallinnas Rahvusraamatukogus rahvuskaaslaste II konverentsi. Rahvuskaaslaste programmi eesmärkidest ja rakendamisest kõneles Aho Rebas. Ettekannetega esinesid veel Aune Valk ja Triinu Ojamaa („Identiteedist ja selle muutumisest välismaa kogukondades”), Jüri Valge („Eesti keele ja eesti keelne õpe välismaal”), Jüri Viikberg („Väliseesti kultuuripärandi säilitamine”) ja Tiit Tammaru („Eestlased välismaal ja tagasiränne”). Sektsioonides arutleti erinevatel teemadel, nagu keel ja haridus, kultuuripärand ja kirikud, kultuur ja info, ränne.